

Kronikk & debatt

OVERHØRT

” Når isen trekker seg nordover, må oljenæringa få følge etter.

Sylvi Listhaug til NRK

” Norge har et ansvar i Norge for å produsere demokratisk olje og gass så vi kan forsyne Europa og demokratiske land som vi har et samarbeid med.

Sylvi Listhaug

” Kanskje den nye generasjonen kongelige er som den nye tv-industrien. Mens skaperne av *The Wire* eller *Sopranos* ga oss det vi ikke visste vi ønsket, bygger Netflix seriene sine på hva algoritmene forteller dem at seerne liker.

Ingeborg Misje Bergem om det nyslåtte danske kongeparet, i *Morgenbladet*

” Jeg drømmer om en tid da det blir like fint å jobbe som å ta selfie.

Stian Bromark i *Dagsavisen*

” Hva er ungdom opptatt av? Pupper, katter og skateboard.

Lars Elton i *Dagsavisen*

” Mer godhetsposering kan faktisk gjøre verden bedre.

Kari Kjørholt i *VG*

DELTA I DEBATTEN

Ønsker du å bidra til debatten? Vi har flere flater i avisa for innsendte tekster. debatt@klassekampen.no

Kronikk: Maks 5000 tegn med mellomrom.

Debatt: Maks 3000 tegn med mellomrom.

Replikk/kort innlegg: 1000–2000 tegn.

Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innlegg. Innsenderens epostadresse inkluderes med mindre man reserverer seg mot dette. Klassekampen honorerer normalt ikke innsendt stoff. Vi trykker kun innlegg som sendes eksklusivt til oss. Alt som trykkes i papiravisa publiseres også på klassekampen.no.

KRONIKK

Kan internasjonale domstoler redde palestinerne?

Lov og rett i Gaza

I fortvilelsen over tapene av menneskeliv og ødeleggelsene som følge av de israelske krigshandlingene i Gaza foregår det en jakt på virkemidler som kan begrense lidelsene. FNs sikkerhetsråd blokkeres av USA, mens Generalforsamlingen ikke besitter de nødvendige virkemidlene.

Vi var sist uke vitne til behandlingen av Sør-Afrikas saksanlegg mot Israel for brudd på folkemordkonvensjonen ved Den internasjonale domstolen i Haag (ICJ). Tidligere var spørsmålet om Den internasjonale straffedomstolen (ICC) ville ta ut tiltale mot ledere i Israel og Hamas for brudd på krigens lover, slik den har gjort mot Putin og det russiske barneombudet for handlinger begått under den russiske aggresjonen mot Ukraina. Men hva kan internasjonale domstoler bidra med?

I saken om folkemord opptrer Sør-Afrika på vegne av Palestina og også – som de hevder – på vegne av verdenssamfunnets interesse, for å hindre folkemord. Israel påberoper seg flere prosessuelle argumenter for at domstolen skal avvise saken, blant annet at de ikke i tilstrekkelig grad er blitt varslet i forkant. Ved tidligere saker har domstolen stilt krav om at det bevislig foreligger en rettslig uenighet mellom de to statene.

Vel så viktig er selvsagt spørsmålet om Sør-Afrika klarer å sannsynliggjøre at Israel begår folkemord i Gaza. De omfattende sivile tapene i Gaza kan i seg selv tilsa at det pågår et folkemord. Det er i og for seg ikke vanskelig å konstatere at antallet drepte og trusselen om fortsatte sivile tap kan tilfredsstillende konvensjonens krav om helt eller delvis ødeleggelse av en nasjonal, etnisk eller religiøs gruppe. Det vanskelige er å bevise at det er dette som er hensikten med krigshandlingene og blokaden av humanitær hjelp.

I saken som Bosnia anla mot Serbia om folkemord, krevde ICJ at det enten måtte bevises at det forelå en generell plan om å utføre folkemord eller at et handlingsmønster som bare kunne forklares med en slik hensikt. Dette stiller strenge krav til bevisføringen. Domstolen understreket at bevisene ved så alvorlige anklager mot

en stat måtte være meget overbevisende. Sør-Afrika viste til flere uttalelser fra alle lag av det israelske samfunnet som kunne tolkes som oppfordring til folkemord på Gazas befolkning. Sikkerhetsminister Itamar Ben-Gvir har uttalt at ikke bare Hamas skal ødelegges, men også de som støttet dem. Det ble vist videoklipp hvor israelske soldater jublet over at en palestinsk bosetting ble lagt i grus. Sør-Afrika hevdet at slike holdninger gjenomsyrer Israel.

Dette ble imøtegått av Israel. For det første hevdet de at uttalelsene som ble lagt fram, ikke kom fra personer som bestemte over de militære operasjonene. For det andre

mente de at Sør-Afrika begikk sitatfusk. For eksempel viste de til statsminister Netanyahus uttalelse om ødeleggelsen av befolkningen i det bibelske Amalek og påpekte at det i den samme talen ble sagt at målet for militæroperasjonene var Hamas, ikke den palestinske sivilbefolkningen.

Endelig er militæroperasjonene ment som selvforsvar mot det grusomme angrepet fra Hamas 7. oktober og for å redde gislene som ble tatt. Forklaringen på de omfattende sivile ødeleggelsene var problemene med krigføring i byer, og på ingen måte et ønske om folkemord. Sør-Afrika viste på sin side til at selvforsvar ikke er tillatt på

TILTALT: Israels forsvarsadvokat gjør seg klar til å forsvare seg mot Sør-Afrikas anklager om folkemord.

okkupert område, som Gaza fortsatt anses å være.

Men folkemordkonvensjonen forplikter også statene til å hindre folkemord og å straffe oppfordringer til slike handlinger. Her kan Sør-Afrika ha en sterkere sak, siden det er få tegn til at israelske myndigheter aktivt har bekjempet slike holdninger og uttalelser. Dette er viktig i den fasen saken står i nå, nemlig om domstolen skal fastsette midlertidige tiltak for å forhindre folkemord. Her er beviskravene lavere. Sør-Afrika trenger bare å sannsynliggjøre at Israels handlinger eller unnlater med rimelighet kan tenkes å falle inn under konvensjonen, at det er fare for uopprettelig skade og at det haster med tiltak.

I denne saken har Sør-Afrika krevd at ICJ skulle vedta flere typer pålegg til Israel. Dette gjaldt alt fra stopp i krigshandlingene, hindre oppfordringer til folkemord og til å gi tilgang for internasjonale undersøkelseskommisjoner for å sikre nødvendige bevis. ICJ kan treffe slike midlertidige tiltak i løpet av noen uker.

Betydningen av domstolens avgjørelse vil avhenge av dens argumentasjon, valg av tiltak og oppslutning fra dommerne. Men det finnes ikke noe sanksjonsapparat til å tvinge gjennom det ICJ bestemmer. Stats-

minister Netanyahu har allerede uttalt at israelske myndigheter ikke vil bøye seg.

Men Israel har allerede gitt domstolen legitimitet ved å delta i prosessen. En avgjørelse mot Israel kan føre til sterk internasjonal fordømmelse og kan bli fulgt opp i FNs sikkerhetsråd og i generalforsamlingen. Den kan også anvendes i nasjonale politiske organer, for eksempel til å forby våpeneksport og ved saksanlegg i nasjonale domstoler.

Avgjørelsen kan få betydning for ICJs senere behandling av den rådgivende uttalelsen om Israel handlinger

på de okkuperte palestinske områdene, som FNs generalforsamling har bedt om. Den kan også påvirke den internasjonale straffedomstolens behandling av brudd på krigens folkerett i Gaza.

Det kan ta tid før straffedomstolen utferdiger eventuelle arrestordrer for slike lovbrudd. Men vi vet fra arrestordren mot Putin etter den russiske invasjonen av Ukraina at en slik avgjørelse kan få konsekvenser for politiske ledere, først og fremst ved at de ikke kan reise til de mange statene som har sluttet seg til domstolen.

Geir Ulfstein

Professor emeritus, UiO
geir.ulfstein@jus.uio.no

«Netanyahu har allerede uttalt at israelske myndigheter ikke vil bøye seg»

SPRÅK OG KJØNN

Rettvendt voldsalarm

■ Også språket kan påvirke virkeligheten.

Forurensere betaler. Det er en regel fra økonomifaget som sier at den som beslutter en handling, også skal bære kostnaden for ulempen handlingen påfører andre. Bli betalings stor nok, vil den handlende endre atferd, og plagen for andre vil minke.

Plagsom og dårlig oppførsel har mange likhetstrekk med forurensning, og samme regel virker også her.

Byrden ved å bære voldsalarm bør av solide grunner legges på den som truer med å utøve vold. En trussel er i seg selv vold fordi den skader andre. (Mer fra økonomifaget: Trusler er mest effektive for de utføres.) Det er forvrengt språkbruk å kalle voldsalarmen «omvendt» når den legges på gjerningsmannen. Det begrepet burde brukes når den legges på offeret.

Språket er både et resultat av og noe som påvirker vår kognisjon og persepsjon. Ord og tanker former holdninger og handlinger, som igjen får effekt i samfunnet der rammene for både velferdsnivå og livskvalitet legges. Språket gir konsekvenser både på individ- og samfunnsnivå.

Vi har mer forvrengt språkbruk å ta av. Bare smak på disse to ordene: Kvinnediskriminering. Kjønnskvotering. Det første ordet gjenspeiler ikke den som beslutter og begår diskrimineringen. Bruken av det andre ordet underslår det faktum at flere menn enn kvinner ansettes i gode jobber på tross av sin kompetanse, på grunn av sitt kjønn. Vil du ha flere eksempler, se i boken «Hvem sa hva» av språkforsker og forfatter Helene Uri.

«Byrden bør legges på den som truer med å utøve vold»

Økonomien skapes av summen av våre handlinger. Når en kultur har forfeilede holdninger målt mot faktiske forhold, kan handlingene også lett innrettes galt. Et ferskt eksempel er voldsalarmen som ikke ble forsynt til offeret i Elverum, og verre, ikke påsatt voldsutøver. Politiet feil-prosesserte meldingen fra den som var best informert om

voldsrisikoen, kvinnen selv. Men feilen var godt hjulpet av fortsatt virksomme, ikke-gjennomtenkte holdninger, og tilhørende språkbruk som sementerer og viderefører disse. Tall for varslet voldsrisiko og manglende

reaksjon fra politiet forut for volds handlinger begått av ustabile menn, forteller om seiglivet videreføring av feilene.

Dette koster. Og tapene er store. Enkeltmennesker rammes hardt. Vi andre taper også. Verdier i form av blant annet velferd, kjærlighet, mat og moro, som ellers ville blitt skapt, faller bort. I stedet får vi lidelse og tap.

Når folk (både sivile meningsbærere og juridiske dommere) legger sterkest vekt på at voldsalarm er svært inngripende for den som utfører voldshandlingene, da handler de ikke i menneskenes eller samfunnets interesse, men en særgruppes. Jeg håper derfor at justisministeren lykkes med å få orden på rettstilstanden.

Imens kan vi andre bruke språket mer bevisst:

- Mansdiskriminering
- La oss få slutt på *kjønnskvoteringen* til lederjobbene.
- Voldsalarm.

Helle Stensbak

Samfunnsøkonom og forfatter
hellestensbak@gmail.com

LANDBRUKSPOLITIKK

Kathrine Kinns klagesang

■ I Klassekampen 15. januar har Kathrine Kinn et innlegg om norsk landbruk. Det er nok en gang en klagesang fra Kinn over hvor dårlig landbrukspolitikken er i dette landet og hvor vanskelig norske bønder har det. Dette til tross for ekstraordinære gode landbruksoppgjør de to siste åra og til tross for de meget gode økonomiske støtteordninger norske bønder har. Dertil kommer at bønder er både selvstendig næringsdrivende og lønnet av staten gjennom jordbruksoppgjørene. Det beste fra to systemer.

Jeg vet ikke hva «riktig» pris skal være i butikken. Men jeg har vanskelig for å tro at forbruker synes at dagens pris er altfor lav.

Det er aldri lett å spå.

Når Tine har feilberegnet stør-

ILLU.: KNUT LØVÅS

relsen på melkeproduksjonen blant annet grunnet en regnfull sommer og mindre fôr, synes jeg faktisk det er en god løsning å senke toll på melkepulver til industrien.

Christian Platou

Østerås

c-plat@online.no

olkemord i Gaza, ved domstolen i Haag.

FOTO: REMKO DE WAAL, EPA/NTB